

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Regvla Morvm Sive Tractatvs Bipartitvs De Sufficienti Ad
Conscientiam Rite Formandam Regvla In Quo Usus
Cujusvis Opinionis Practice Probabilis Convincitur Esse
Licitus**

Terillus, Antonius

Leodii, 1678

Quæst. XLII. Vtrum poßimus esse certiores quòd non peccemus, quàm
quòd non ponamus opus reipsâ vetitum per legem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77827)

mala redderet bona, & omnia bona similiter mala. Ergo error invincibilis de uno vel pluribus, qui de facto datur, mutat illa, & bona reddit mala, & mala bona. Ergo prudentia, quæ ad omne bonum opus præsupponitur, sæpè versatur circa bonum & malum merè existimatum, seu repræsentatum per cognitiones directas erroneas.

Idem probatur ex facia scriptura. 68. Confirmatur ex verbis Christi *Matthæi 7. 19. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur*, id est, omnis homo, libero utens arbitrio, damnabitur, nisi bonum operatus fuerit. At certum est hominem, de quo objectio procedit, non esse damnandum, quia in nullo peccaret. Ergo homo ille bonum faceret. Ergo voluntas conformis rationi invincibiliter erranti est bona. Idem autem docetur ab August. *lib. de utilit. credendis cap. 12.* ut non semel vidimus in superioribus. Ergo Celladeus in omni apice suæ illationis fallitur, veritatisque ipsi, ac S. Augustino repugnat.

Voluntas conformis errori invincibili recta est, nec rectificatione indiget. 69. Ratio à priori est, quia tunc homo bonus est, quando habet intellectum & voluntatem benè dispositam in ordine ad finem ultimum. Hoc posito, quod negari nequit, sic arguo. Intellectus hominis in casu allato esset quidem malè dispositus in ordine ad verum ipsum directè repræsentatum, nec aliam rectitudinem logicam haberet circa objecta, quam reſtixam; per eam enim verissimè enunciaret de objectis existimatis. Sed voluntas illius optimè disposita esset in ordine ad omnem honestatem, cum omne bonum repræsentatum amaret, & omne malum repræsentatum odio haberet. Et sanè ita esset disposita voluntas, ut alii habitibus ac dispositionibus non indigeret, quia si intellectus rectificaretur, nullà alià rectificatione opus esset pro voluntate; illa enim statim magnà facilitate amplecteretur ea, quæ antea repudiabat, quia jam propone-

rentur ut bona, quæ antea credebantur esse mala. E contrario expeditissimè respiceret, quæ antea amabat, quia jam sciret illa esse mala, quæ prius bona esse credebat. Ergo voluntas illa optimè habitibus esset instructa, nec ex parte sui rectificatione indigeret. Sic voluntas amantis suam vitam ex parte sui est sufficienter benè disposita ad respiciendum cibum verè veneratum, quem ex errore avidè cupiebat tanquam sanitati proficuum. Detecto enim errore, absque difficultate, immò magna cum libertate & facilitate cibus ille respicitur, quia motivum, quod per se diligitur, illi amplius non applicatur. Ergo nulla rectitudo deest in tali voluntate, ut sanitati congrua eligat, sed totus defectus se tenet ex parte intellectus, qui si rectificetur, omnia benè se habent.

70. Jam cum bonum & malum morale in solis actibus voluntatis consistat, eò quòd illi soli sint liberi & voluntarii, utriusque esse actum illum esse bonum qui à voluntate benè disposita procedit. At, in casu objectionis, omnes actus voluntatis liberi talis hominis procedent à voluntate benè disposita, essentque proprii effectus talis dispositionis habituales. Ergo essent actus boni; quia effectus imitatur causam proximam, à qua procedit, & in qua directè ac proximè continetur. Præterea tales actus procederent à prudentia reſtixa. Ergo non possent non esse recti ac laudabiles. Certè nos non possemus non amare hominem taliter affectum erga nos, quamvis invincibiliter erraret circa res nobis gratas, faceretque ea, quæ aliqui documentis afferrent, modò omnem industriam ad nobis placendum adhibuisset. Cor enim sincerè amicum semper placet. Hoc multò magis locum habet in Deo, qui nil commodi aut incommodi à nostris operibus recipit, quique proinde non opus ipsum sed affectum & cor, quo opus fit, respicit.

QUÆSTIO QUADRAGESIMA- SECUNDA.

Virum possimus esse certiores quòd non peccemus, quàm quòd non ponamus opus reipsà vetitum per legem?

1. **N**UNQUAM credidissimè, Theologum universaliter asserere potuisse, homines in nullo unquam casu esse posse certiores, quòd formaliter ac imputabiliter non peccent, quàm quòd non ponant opus materialiter malum, seu aliqua Dei lege prohibitum, nisi vidissimè Celladeum *lib. 3. quæst. 6.* omninifoneari ad hoc Lectori persuadendum. Non, inquam, id unquam credidissimè, quia oppositum adeo perspicuum est, ut omnibus naturæ lumine videatur esse notorium, nec quemquam latere possit, qui vel mediocrem attentionem adhibuerit, ut mox ostendam, sit ergò.

ASSERTIO UNICA.

Sæpè contingit, homines majori firmitate credere, quòd imputabiliter non peccent, quàm credant, quòd non peccent materialiter.

2. **P**ROBATUR manifestissimis exemplis. In primis conjux dubia de valore sui matrimonii, licitè rediere potest debitum conjugale, sed illud licitè exigere non potest, quia hoc expressè traditur in sacris canonibus *cap. inquisitioni de sentent. excom. & cap. Dominus de secundo nuptiis*, in quibus Pontifices id apertè declarant. Rursum omnes etiam Theologi id ipsum expressè tradunt; nec sum, qui putem Celladeum negaturam veritatem tam certam & contestatam. Hoc posito sic.

Uxor dubia de valore matrimonii, instru-
ta doctrinâ in citatis capitibus contentâ, atque
communi Theologorum auctoritate confisa, cer-
ta est se non peccare reddendo debitum. At
certa non est, quod copula in se non sit materia-
liter mala & fornicaria; ac aliqua saltem lege
universali prohibita; imò de hoc est dubia, nec
potest dubium deponere, ut suppono, quia post
omnem diligentiam adhibitam, res manet dubia.
Ergo talis uxor certior est, se non peccare for-
maliter ac imputabiliter, quam sit se non peccare
materialiter, aut non ponere opus ulla lege, sal-
tem universali, prohibitum. Rursus argumen-
tum valet, etsi dicas persuasionem in citatis ca-
pitibus Auctorumque consensu fundatam non
esse certam, sed solum probabilem; quia saltem
uxor probabilitatem habebit, quod non peccet
formaliter, reddendo debitum. At probabilitatem
non habet quod non peccet materialiter, imò
ad talem probabilitatem nullâ indultriâ per-
venire potest. Ergo magis scit se non peccare
formaliter, quam sciat se non peccare & errare
materialiter.

Aliud exem-
plum pro
bus id i-
psum.

3. Rursus Jdex, qui post omnem diligentiam
præmissam invenit reum legitime convictum,
certus est se non peccare illum condemnando,
maximè si nulla reperiri potuit ratio probabilitèr
reum excusans. Atqui non est certus, se tunc
non condemnare innocentem, quia bene novit,
testes aliquando esse corruptos & falsum dicere,
etiam quando homo legitime convincitur esse
reus. Ergo certior est, se non peccare formaliter,
quam non condemnare innocentem, seu non
peccare materialiter. Major est evidens lumine
naturæ; nec evidens tantum est iudici, sed etiam
evidens illi est, quod hi. & nunc non possit aliter
vitare peccatum formale, quam condemnando
hominem taliter convictum, etsi sic operando
exponat se alicui saltem periculo occidendi inno-
centem, & committendi peccatum materiale.
Minor est evidens non solum ex natura rei, in-
spectâ fallibilitate ac malitiâ hominum, sed etiam
per ipsam experientiam tam certò innotescit, ut
impossibile sit hominem rerum peritum habere
dubium de opposito. Consequentia legitime
deducitur, totamque Celladei materialiam ever-
tit.

Alia exem-
pla pro con-
firmatione
equalem
t. i.

4. Similia exempla quamplurima sunt obvia.
Fili certiores sunt se non peccare formaliter
exhibendo obedientiam parentibus existimatis,
camque aliis omnibus negando, quam quod non
errent in illo suo iudicio & materialiter peccent;
quia bene sciunt se non peccare cotam Deo,
quamvis præter spem & opinionem decipiantur;
evidens enim est illorum ignorantiam & erro-
rem, si errent, esse invincibilem. Idem omnes
tradunt de Religioso subdito, qui in incertis obe-
dire debet: certius enim cognoscit se non pec-
care obediendo, quam sciat superiorem suum
materialiter iustum præcipere. Idem dico de
possessore bonæ fidei, cujus conditio in dubio ac
pari causâ est melior quam conditio non possi-
dentis. Hic enim in omnium fere sententiâ il-
licite retinet rem possessam, adeo ut sit quodam-
modo moraliter certus, se per hoc non peccare.
At tantam probabilitatem non habet, quod alicui
non possideat, cum de hoc dubitetur, &
causa utriusque partis quoad jus prærensam pò-
natur esse par. Alia innumera exempla sunt ob-
via, de quibus in antecedentibus facta est, & in
sequentibus mentio fiet.

Ratio à
priori idi-

5. Probatur secundò à priori ex principiis
R. P. A. Terilli, Regula Morum. PARS II.

certis ab ipso etiam Celladeo admissis. Quoties psum pib-
certificamur ea omnia adesse, quæ, si sint, certò
excusant à peccato; toties certificamur, acti-
onem excusari, & ad peccatum imputari non pos-
se. Ergo quoties certificamur, nos esse in igno-
rantia iuvincibili legis vetantis actionem, quam
ponimus, quamque certò invincibiliter credimus
esse honestam: toties certificamur, nos non pec-
care formaliter illam ponendo; quia certifica-
mur, quod adsit causa certò excusans illam à
peccato per se imputabili. Atqui sæpè certifi-
camur, quod veritas invincibiliter lateat, quod-
que si erremus, invincibiliter erremus circa rem,
quam post omnem diligentiam adhibitam non
possumus absque temeritate non reputare veram
& honestam, ut videre est in iudice condem-
nante innocentem legitime convictum, & aliis
ejusmodi casibus; certus enim est, veritatem, si
erret, invincibiliter ipsum latere, sequè citra
temeritatem non posse reputare hominem illum
non esse reum & honestè condemnabilem. Ergo
in tali casu Jdex certificatur quod non peccet
formaliter; non tamen certificatur quod non pec-
cet materialiter, cum de hoc haberi non possit
certitudo, ut patet; immò quod dolendum est,
nimis frequenter contingit homines innoxios hæc
ratione condemnari.

Aliud ex-
plum effe-
ctivum.

6. Argumentum hoc evidentissimum locum
habet in eo, qui post diligentiam adhibitam fe-
stituit inventum illi, qui omnia signa requisita
affert, ut res credatur esse ipsius; maximè si diu
expectavit, & publicè multis in locis tam in
concionibus quam in foris declaverit, se tale in-
ventum habere, & cupere illud Domino red-
dere. Jam si nemo præter illum unum accedat,
aut signa dare possit, certus est se non peccare
dando illi rem; & tamen certus non est, quod
rem vero Domino restituat, aut de illa juxta veri
Domini voluntatem disponat. Ergo certior est
se non peccare formaliter, quam certus sit, se
non peccare materialiter; quæ adeo manifesta
sunt, ut mirum sit, quemquam de illis dubitare
potuisse.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

7. OBJECTIONES primò. Conscientia est qui-
dem proxima humanorum actuum re-
gula, sed solum secundaria & subordinata, in
quantum scilicet proponit legem seu voluntatem
Dei, quæ est prima regula moralitatis. Itaque
in tantum conscientia obligat vel deobligat, in
quantum dicat, Deum jubere vel non jubere.
Si dicat Deum jubere, erit regula obligans; si
verò dicat Deum permittere, erit regula deobli-
gans, nisi vincibiliter erret, & teneamur eam
deponere. Ergo in tantum quis scire potest, se
in aliquo suo actu non peccare, in quantum scit,
& sicut scit actum illum non esse reipsâ contra le-
gem Dei. Ergo in tantum scire potest, se non
incurrere malitiam formalem, in quantum scit
se non incurrere malitiam materialem; seu verè
non operari contra legem Dei. Ita Celladeus
quæst. 6. §. 1.

Obiectio 2.

Respondeo in primis, contrarium apertè fe-
qui ex his, quæ Celladeus admittit in argumento;
admittit enim, quod conscientia dictans contra-
ctum non esse à Deo præceptum sit regula verè
deobligans, nisi sit vincibiliter erronea, & eam
deponere teneamur. At sæpè scimus nos invin-
cibiliter errare, si erremus, simulque scimus nos
non obligari ad iudicium illud deponendum.
D 2. Ergo

Principia
Celladei re-
pugnant e-
jus doctri-
næ.

Ergo tunc reflexè certò scimus conscientiam verè deobligare. Ergo certò scimus, nos non peccare formaliter, quando non certificamur quod non peccemus materialiter. Ergo principia à Celladeo admittà repugnant intento objectionis.

Major certitudo reflexa non certior?

8. Porro ut vim responsionis meliùs intelligas, sic arguo. Possùm reflexè esse certior, quòd non peccaverim formaliter in operatione præterita, quàm eram directè, quòd non peccarem materialiter, dum conscientia dictabat me non peccare. Ratio est evidens, quia postea certificari possum ex divina revelatione, aut etiam aliundè, quòd aut non erraverim in iudicio directò, aut certè quòd invincibiliter erraverim, & consequenter quòd non peccaverim formaliter, sed excusatus fuerim; tametsi conscientia directè formata non solùm non certificabat me, quòd non peccarem materialiter, sed etiam falsò dictabat, me non peccare. Ergo similiter possum reflexè certificari me non peccare, dum sequor conscientiam directam non certam, quia fieri potest, ut vel non errem, vel saltem invincibiliter errem. Deus autem revelare potest veritatem hanc, aut ego etiam eam aliundè scire possum, quia nil est, quod magis excludit hanc reflexam certitudinem pro instanti operationis, quàm pro tempore præterito, ut patet. Ergo ex consideratione reflexa fieri potest, ut certior sim, me non peccare formaliter sequendo conscientiam directè constitutam, quàm quòd conscientia directà non erret, & quòd non peccem ne quidem materialiter.

Argumentum solvitur directè.

9. Respondeo secundò, legem Dei dupliciter considerari posse, primò pro ut est à parte rei independenter ab eo, quòd mihi applicetur vel non applicetur; secundò prout mihi applicatur & respectu mei vim obligandi exerit. De hac duplici consideratione legis nemo dubitare potest; certum enim est unam separari possè ab altera, cum lex existere possit, etsi mihi sufficienter non applicetur, eò quòd invincibiliter me lateat: hoc posito, distinguo primùm consequens argumenti: In tantum quis scire potest se non peccare in aliquo suo actu, in quantum scit illum non esse reipsà contra legem Dei sufficienter applicatam & arctantem, concedo: in quantum scit, illam non esse contra ullam omnino legem Dei, saltem latentem & non applicatam, nego primam conscientiam & omnia inde deducta; quia si sciam legem non esse sufficienter applicatam, sed invincibiliter lateat, etsi fortè præter meam opinionem existat, utique scio etiam me in illo actu non peccare; nec tamen ideo certificor, actum meum non esse contra legem Dei invincibiliter latentem. At totum hoc sæpè scitur, ut dictum est. Ergo homo sæpè certior est de non peccato formali, quàm de non peccato materiali.

Respondeo tertio, hætenus dicta locum habere respectu conscientie directè constitutæ; sed si loquamur de ultimo conscientie dictamine, quod homo format, quando sequitur opinionem certò probabilem, illud semper verissimè dicitur, legem Dei permitentem, obligantem, aut prohibentem adesse, ideoque est regula verissima, quæ nunquam fallit.

Celladei contradictio.

10. Demùm observo Celladeum hinc apertè contradicere iis, quæ tradit in prologo quasi. g. *Appendicis*. Ibi enim expressè negat, conscientiam etiam invincibiliter errantem, esse regulam operandi; hic verò expressè fatetur, eam esse regulam

nos ad nihil obligantem, si intimet contractum iniqui præceptum esse neque prohibitum. Hæc ita, nisi erret conscientia, & tenemur ad eam deponendam. At non tenemur deponere conscientiam invincibiliter erroneam. Ergo illa est regula verè deobligans. Ergo Celladeus aperte sibi contradicit.

11. Ob. 2. Nemo sanæ mentis formare potest huiusmodi iudicia in sua conscientia, sive hic contractus sit, sive non sit malus, & à Deo prohibitus, ego illum faciendo non pecco. Etsi hic contractus sit contra legem Dei, ego tamen eum celebrando non pecco. Licet nesciam an reipsà operer contra legem Dei, scio tamen me non peccare. At si possumus esse certi de non peccato, etsi nesciremus an ageremus contra legem Dei, conscientia formati posset modis dictis. Ergo talis certitudo haberi non potest.

Confirmatur: Quis non videt, nos teneri ad inspiciendum, & ad formandum dictamen conscientie, quòd opus à nobis ponendum non sit contra legem Dei? sanè qui hoc negaret, reipsà diceret, *Regula mea non est lex Dei*; si enim est regula, teneris juxta illam operari, & in primis de illa formare dictamen. Ergo non potes esse certior quod non pecces, quàm quod non agas contra legem. Ita Celladeus §. 1.

Respondeo in primis, & peto à Celladeo, an ego in multis casibus non possum cum veritate de al quo contractu dicere, sive hic contractus reipsà sit, sive non sit contra legem Dei, Petrus illum celebrando non peccat. Si neget, nullus est; quia evidens est, illud toties cum veritate affirmari, quoties Petrus invincibiliter ignorat legem, quæ contractu ille vetatur. Et Deus hoc dicit, quoties in ejusmodi casibus sequimur conscientiam invincibiliter ignorantem, aut errantem, ut patet. Si concedat, ut concedere debet, ipse tenetur suam argumentum solvere; quia non est cur illæ propositiones ab ipso operante cum veritate affirmari non possint; si eandem de tertio aliquo formare possumus; fieri enim poterit, ut operans ipse sit in eisdem circumstantiis, quando hoc de se affirmat, ac est ille tertius, quando talis propositio de illo affirmatur ab aliis.

12. Respondeo secundò directè, & dico, Respondeo propositiones illas in sensu obvio, quem præ se ferant, esse absurdas, nec ab ullo homine sanæ mentis formari posse; significant enim contemptum Dei, legisque divinæ, quia expriment, hominem in id solùm ferri, quod ipsi placet, nec curare, an illud sit vel non sit vetitum à Deo, sed se paratum esse suam voluntatem explere, est Deus actionem illam prohibeat. Hic autem est manifestus neglectus & contemptus Dei. Præterea sensus obvisus istarum propositionum aut procedit de lege Dei patente seu applicatà, aut certè æqualitèr se habet ad legem patentem seu applicatam, & ad latentem seu non applicatam; in utroque autem sensu absurdæ sunt, quia manifestum Dei contemptum expriment, atque ideo ne quidem de tertia persona affirmari possunt cum veritate. At si sermo sit de lege Dei latente seu non applicatà, propositiones illæ veræ sunt, ideoque cum veritate dicere possumus, Non pecco celebrando hunc contractum, quia post omnem diligentiam adhibitam invenio illum esse licitum, quamvis fortasse in hoc errem, & detur lex me latens, mihi hæc non applicata, contra quam præter intentionem facio; sed quia certum est, quòd lex ista, si detur, invincibiliter lateat, certum quoque est, quòd ejus

transgressio ad peccatum mihi imputari non possit. Hoc modo Iudex format conscientiam, quando condemnat innocentem, reum convictum, & possessor bonae fidei, quando retinet res possessas, maxime quando nullum habet fundamentum dubitandi, an illae ad alium pertineant, quamvis certus non sit se in hoc non decipi, cum saepe haeredes adeant bona, quae ad testatorem verè non pertinebant. Et tamen certus est, se non peccare formaliter. Idem valet in innumeris casibus ejusmodi, ut patet.

fallissimam, si propositiones illae explicentur secundum distinctionem allatam in responsione ad secundum; sicut enim lex saepe latet & non est applicata, etsi reipsa aliquando exstat, ita pariter malitia materialis, quae malitia est, latet & non est applicata, quia malitia materialis, quae talis est, est correlativum proprium legis prohibentis, nec habet aut habere potest veram rationem malitiae, nisi prout refertur ad legem, quae aut scitur, aut sciri potuit & debuit; hoc enim dempto, nullus est locus pro vera malitia morali, ut patet. Ergo malitia sub conceptu malitiae, & lex pari passu latet & patet. Atqui nos loquimur pro casu, in quo tam lex quam malitia invincibiliter latet. Ergo tunc nec malitia nec legis violatio est voluntaria, quia neutra scitur. Itaque consequentia est patenter nulla.

15. At inquit, jam dictum est, quod saepe praevidemus malum, ac violationem alicujus legis forte secuturam, quia vir sapiens non potest non illud praevidere. Et tamen illud volumus. Ergo malum & violatio sunt voluntaria, & consequenter malum formale non separatur à materiali.

Respondeo, nos quidem saepe praevidere fieri posse, ut detur lex latens & non applicata, quando putamus rem, quam facimus, nulla lege esse prohibitam; verum in eo casu etsi lex aliquo modo apprehendatur sub nomine legis, non tamen sufficienter applicatur; sed ita latet, ut vim nullam obligandi exerere possit, ideoque non est lex quoad nos, se ipse perinde se habet, ac si non existeret, quidquid sit an respectu aliquorum pateat, & vim suam exerat. Et quia hoc certò nobis innotescit, ideo certi sumus, nos non transgredi ullam legem nos obligantem, seu non peccare formaliter, etsi ignoremus, an subjectum illud aliqua lege latente & non applicata prohibeatur. Porro lex non obligans proprie loquendo non violatur, quia omnis propria violatio supponit legem obligantem, ut patet. Itaque in tali casu nulla datur vera transgressio aut violatio legis. Caterum, malum non est ponere actionem, de qua non constat illam non esse prohibitam lege latente, modo operans invincibiliter existimet, nullam dari ejusmodi legem, quia in tali casu ne quidem materialis legis violatio aut mali materialis positio est imputabilis ac voluntaria; lex enim in tali casu per iudicium conscientiae nec proponitur, nec proponi debet voluntati tanquam res existens, sed tanquam non existens; ideoque voluntas non amat eam transgressionem, sed ex suppositione quod non sit, amat bonitatem, quam intellectus proponit, & fertur in objectum quatenus proponitur non esse prohibitum, seu lege ulla interdictum.

16. Praeterea in his omnibus, lex, quae dicitur materialiter violari, relatè ad operantem est solum lex gramaticaliter sumpta, cum cum instar legis non ardet. Ideo nec malum, nec prohibitum est velle eligere objectum, quod forte repugnat tali legi, maxime quando post omnem diligentiam adhibitam, nulla prorsus invenitur ratio ad existimandum, quod ejusmodi lex existat; quia tunc notum est, quod nemo ob periculum faciendi contra legem taliter latentem obligetur ad abstinendum ab opere, quod ita invincibiliter credit esse bonum, ut non possit rationabiliter existimare illud esse malum. Quae omnia à fortiori vera sunt, quando error invincibilis proponit objectum malum, non solum ut bonum, sed etiam ut praeceptum, ut quando maritus postulat

Solvitur confirmatio.

Qui certus est de non peccato, certus esse non transgredietur legem patentem, sed si sciat an faciat contra legem latentem.

Objectio 3.

Responsio.

R. plia.

Solutio.

Prævidere periculum violationis materialis, an reddat violationem voluntariam?

Lex materialiter tantum violata, non est lex nisi gramaticaliter dicta.

postulat debitum à conjuge, quæ ob impedimentum profus latens verè non est sua conjux; tunc enim redditio debiti invincibiliter proponitur ut præcepta, etsi fortè sit materialiter mala, & in tali casu certum est, conjugem reddentem debitum non peccare, quia nullà ratione potest se subtrahere ab onere reddendi debitum, nec tamen certa est, se materialem fornicationem non ponere. Neque illa reddendo debitum ullam legem violat aut contemnit, ut patet, sed solum obedit legi præcipienti ut debitum reddat.

Operans ex errore invincibili nullam omnino legem transgreditur.

17. Demùm in casibus ejusmodi certum est, nullam dari legem prohibentem opus in talibus circumstantiis, etsi judicium directum, quo res creditur esse simpliciter bona, per accidens & præter intentionem operantis sit falsum. Unde qui se accingit ad operandum in talibus circumstantiis, certus est se non peccare, quia certus est se nullam legem violare, etsi non sit certus obiectum à se positum, in aliis circumstantiis non esse prohibendum. Non enim peccat violando illam legem, quia non versatur in illis circumstantiis, ad quas solas lex illa extenditur; ideoque illam non contemnit, quippe quæ non aliter contemnitur, quàm quia in circumstantiis, pro quibus obligat, despicitur & violatur. Hæc omnia fusè prosecutus sum in tract. de consc. prob. multis in locis, ideoque non est amplius illis inhærendum. Ex quibus iterum manifestè inferitur, nos per principia reflexa sæpè certificari de non peccato in istis circumstantiis, tamen non certicemur, obiectum materiale, in quod ferimur, non esse verum in aliis saltem circumstantiis, id est, sæpè certi sumus de absentia peccati formalis, etsi certi non simus, nos materialiter malum non facere; quod ideo signanter dico, ut habeam occasionem respondendi argumento, quod Celladeus in fine hujus quest. proponit contra certitudinem reflexam hoc modo.

Obiectio 4. 18. Ob. 4. Veritas cognitionum reflexarum pendet à veritate directarum; veritas autem directarum pendet ab obiecto, quippe quod est mensura actuum. Ergo veritas reflexarum pendet ab obiecto directarum; quia directæ non resolvuntur per reflexas, sed è contra reflexæ per directas. Ergo si directæ non sint veræ, neque reflexæ veræ erunt. Rem exemplo declaro. Si quis dicat, ego benè syllogizo, ut verum dicat, necesse est, syllogisum non per hanc reflexam cognitionem, sed aliunde ex suo obiecto directo & regulis directis esse rectum; nisi enim directæ illæ regulæ essent rectæ, reflexæ illæ nil significarent. Idem valet in conscientia. Ergo nemo per reflexam considerationem potest esse certior quod non peccet, quàm est per conscientiam directè constitutam. At per directam nemo est certior de remotione malitiæ formalis, quàm materialis. Ergo neque per reflexam. Ita Celladeus in fine §. 2.

Aliquæ cognitiones reflexæ sunt veræ, quavis cognitiones directæ

Respondeo. Veritas cognitionum reflexarum dependet quidem à veritate directarum, quando vel formaliter vel æquivalenter affirmant directas esse veras; quia tunc veritas directarum, aut aliquid essentialiter connexum cum veritate illa-

rum, est obiectum actuum reflexorum. At si cognitiones reflexæ non affirmant veritatem directarum, sed alia prædicata cum illarum veritate non necessariò connexa, possunt esse veræ, licet cognitiones directæ sint falsæ; quia obiectum, quod enunciant, separari potest à veritate cognitionum directarum. Sic per actum reflexum verè affirmo, me habere judicium directum, quod post omnem diligentiam non nisi temerè suspendi potest; quodque proinde aut est absolute verum, aut si sit erroneum, est invincibiliter tale. Ratio est, quia ista prædicata separari possunt à veritate judicii directi, ut evidens est in exemplo judicis condemnantis innocentem legitime convictum, & aliis plurimis, quæ supra attulimus. At reflexæ cognitiones, quæ nos adhibemus ad conscientiam ope principiorum synderesis reflexorum formam: dam, affirmant aut dicta prædicata, aut alia, quæ à veritate directarum non dependent, ut patet, tum ex allatis exemplis, tum ex his, quæ sparsim hic, & fusius in tract. de consc. prob. prosecuti sumus. Ergo veritas illarum æquè subsistit, quando cognitiones directæ sunt falsæ, ac quando sunt veræ. Hoc posito, exempla Celladei sunt profus incongrua, quia procedunt de cognitionibus reflexis, quæ affirmant directas esse veras, cum nos contra controversiam loquamur de illis tantum, quæ affirmant prædicata separabilia à veritate cognitionum directarum.

19. Porro simile argumentum quest. superiori allatum & solutum fuit, ubi ostendimus diversitatem inter has reflexas in ordine ad formandam conscientiam, & alias quæ spectant ad artes & artium objecta. Si enim error sit in obiecto materiali artis, illud semper eodem modo se habet, quomocumque tandem ego judicem illud se aliter habere; quia nulla mea cognitio, sive vincibiliter sive invincibiliter erronea, impedire potest ullam partem defectus in obiecto, ac proinde nulla mea cognitio est circumstantia, per cujus accessionem malum illud physicum aut auferatur, aut minuatur. At aliter se res habent in conscientia; illa enim, quando est erronea, aut minuit, aut auferit malitiam ab obiecto, circa quod versatur. Error enim, etiam vincibilis, nisi sit affectatus, minuit malitiam. Si autem error sit invincibilis, omnem profus malitiam moralem abstergit. Ergo errores conscientiarum sunt circumstantiæ adjacentes obiecto, quæ modò minuunt, modò ab illis auferunt omnem malitiam moralem. Ergo si circumstantiæ istiusmodi reflexè cognoscantur, seu si obiectum reflexè consideretur prout illis subsistat, cognitio reflexè dicens, obiectum in talibus circumstantiis positum non esse malum, erit vera, quamvis cognitio directa sit falsa. Imò si circumstantiæ illæ certè & infallibiliter cognoscantur (ut cognoscuntur sæpissimè) poterimus certè & infallibiliter scire, nos in tali casu non peccare formaliter, etsi cognitio directa sit falsa, & reipsa contingat nos peccare materialiter. Ecce quàm invalidæ & nullæ sunt rationes, quibus Celladeus singularem hanc suam opinionem stabilire conatur.

QUÆ